การพัฒนารูปแบบการสื่อสารทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. : กรณีศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลบางทอง

THE DEVELOPMENT OF DENTAL HEALTH COMMUNICATION MODEL WITH 3 CONCEPTS: CASE STUDY IN CHILD DEVELOPMENT CENTER, BANG THONG SUBDISTRIC.

ปรียาภรณ์ หีมเกตุ[1], ศิริยาภรณ์ แมนเมือง[1], นิศากร ตันติวิบูลชัย[2*] และ เจษฎา จิ๋วจรัส[3]

Preeyaporn Heemkate[1], Siriyaporn Manmaung[1], Nisakorn Tantiwiboonchai[2*] and Jessada Jiwjaras[3]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อสารทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. (ถู ถี่ ถาม ปรามฟันผุ) ซึ่งเป็นการเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ดูแลเด็กและนักวิชาการสาธารณสุข (ทันตสาธารณสุข) การศึกษานี้แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน โดยขั้นตอนแรกคือการพัฒนาสื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. (ถู ถี่ ถาม ปรามฟันผุ) ด้วยการประเมินคุณภาพของสื่อ และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ และขั้นตอนที่ 2 คือการประเมินรูแบบการสื่อสารด้านทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. ด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางทองจำนวน 26 คน ผลจากการประเมินเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาคุณภาพสื่อตามความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) พบว่ามีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 0.88 และผลการประเมินประสิทธิภาพด้านความรู้ก่อนและหลังการได้รับสื่อมีค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมเท่ากับ 2.54 และ 3.04 ตามลำดับ ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนั้นแล้วการประเมินรูปแบบของสื่อยังพบว่าผู้ดูแลเด็กมีความคิดเห็นเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.62 จัดอยู่ในระดับมากที่สุด (4.51-5.00 คะแนน) โดยสรุปพบว่ารูปแบบการสื่อสารทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ได้กับผู้ดูแลเด็ก และควรมีการส่งเสริมให้มีการนำไปใช้กับกลุ่มผู้ดูแลเด็กที่ยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลหรือในพื้นที่อื่นๆด้วย

คำสำคัญ: ทันตสุขภาพ, การสื่อสารทันตสุขภาพ, เด็กปฐมวัย, ผู้ดูแลเด็ก

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

[3] นักวิชาการ (ทันตสาธารณสุข) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา

[*]**Corresponding author, E-mail:** Nisakorn.t@pkru.ac.th

Abstract

The purpose of this study was to develop dental health communication model with 3 concepts that increase communication channels between caregivers of children and public health technical officer (Dental public health). The study was divided into two steps, the first step was the development of dental health communication model base on 3 concepts (tooth-brushing skill, frequency and Asking) and then were to evaluated item objectives congruence (IOC) by 3 experts. The second steps was the evaluation with twenty six caregivers of children in the part of cognitive and opinion domain. The results were found that the mean score of IOC was 0.88 and the cognitive domain for caregivers of children between before and after were 2.54 and 3.04 respectively that were statistically significant increased ($p < 0.01$). Moreover, the opinion domain had mean score 4.62, that was at the highest level (score 4.51-5.00). In conclusion, the dental health communication model with 3 concepts is effective to caregivers of children and should be promoting to other caregivers of children or another place that cannot be approach dental health communication.

Keywords: Dental health, Dental health communication, Early childhood, Caregivers of children

บทนำ

การส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากของเด็ก เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย โดยเฉพาะในเด็กปฐมวัยสามารถเป็นโรคฟันผุได้ตั้งแต่ฟันเริ่มขึ้นในช่วงขวบปีแรก และสถานการณ์ฟันผุของเด็กไทยในปัจจุบันพบว่าเด็กอายุ 3 ปีมีฟันผุมากถึงร้อยละ 52.00 เฉลี่ย 3 ซี่ต่อคน (ชุติมา ไตรรัตน์วรกุล, 2561) ซึ่งสาเหตุหลักของการเกิดโรคฟันผุในเด็กนั้นมาจากพฤติกรรมของผู้ปกครองที่ทำความสะอาดช่องปาก และการดูแลเรื่องการรับประทานอาหารของเด็กปฐมวัยที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดโรคฟันผุที่รุนแรง เด็กจึงไม่อยากรับประทานอาหาร ทำให้ร่างกายได้รับสารอาหารไม่เพียงพอส่งผลต่อพัฒนาการที่ไม่เป็นไปตามวัย ดังนั้นผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กควรให้ความสำคัญต่อทันตสุขภาพในเด็กปฐมวัยเพื่อการพัฒนาสุขภาพอย่างองค์รวม (สำนักทันตสาธารณสุข, 2555)

ในปี 2560 สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากของเด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการติดตามโรคฟันผุ ในช่วงอายุ 3 ปี ซึ่งมีฟันน้ำนมขึ้นครบ 20 ซี่ พบว่ามีฟันผุระยะเริ่มต้นร้อยละ 31.10 มีความชุกในการเกิดโรคฟันผุ ร้อยละ 52.90 และพบว่าเด็กมีการสูญเสียฟันในช่องปากร้อยละ 2.30 โดยพบปัญหาโรคฟันผุในพื้นที่ภาคกลางสูงที่สุดคือ ร้อยละ 57.90 และรองลงคือมาภาคใต้ ร้อยละ 57.00 เมื่อพิจารณาจำแนกตามลักษณะชุมชนพบว่าในเขตชนบท มีความชุกของการเกิดโรคฟันผุในสูงที่สุดพบร้อยละ 56.00 รองลงมาคือเขตเมืองพบร้อยละ 52.00 และกรุงเทพฯพบร้อยละ 49.50 ในส่วนของกลุ่มเด็กอายุ 5 ปี พบว่ามีฟันผุระยะเริ่มต้นร้อยละ 31.30 มีความชุกในการเกิดโรคฟันผุร้อยละ 75.60 และพบการสูญเสียฟันในช่องปากร้อยละ 6.50 โดยพบปัญหาโรคฟันผุในภาคใต้สูงที่สุดร้อยละ 82.00 และรองลงมาคือภาคเหนือคือพบร้อยละ 78.30 เมื่อพิจารณาจำแนกตามลักษณะชุมชนพบว่าในเขตชนบทมีความชุกของการเกิดโรคฟันผุสูงที่สุดพบร้อยละ 80.60 รองลงมาคือเขตเมืองพบร้อยละ 70.00 และกรุงเทพฯพบร้อยละ 66.10 ทั้งนี้จากข้อมูลความชุกของการเกิดโรคฟันผุของโรงพยาบาลท้ายเหมืองชัยพัฒน์ จากการลงพื้นที่ตรวจสุขภาพฟันในศูนย์

พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางทอง ปี 2561 พบว่า นักเรียนทั้งหมด 79 คน มีปัญหาฟันผุจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 46.84 จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่าปัญหาโรคฟันผุยังเป็นปัญหาของพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางทอง

ในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการสร้างชุดข้อมูลเพื่อสื่อสารการดูแลสุขภาพช่องปากทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ โดยกรมอนามัยได้แนะนำหลักการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็ก 3 เรื่อง คือ 1. การจัดอาหารและโภชนาการให้เด็ก 2. การดูแลความสะอาดช่องปากเด็ก และ 3. การตรวจสุขภาพฟันเด็ก โดยผู้ดูแลเด็กเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลส่งเสริมสุขภาพฟันของเด็ก (สำนักทันตสาธารณสุข, 2555) นอกจากนั้นแล้วกรมอนามัยได้มีการสร้างรูปแบบการสื่อสารแนะนำให้ประชาชนดูแลสุขภาพช่องปากด้วยการแปรงฟันแบบ **2-2-2** คือ แปรงฟันวันละ **2** ครั้ง ด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ โดยเน้นช่วงก่อนนอน แปรงฟันนานอย่างน้อย **2** นาที ให้สะอาดทั่วทั้งปาก ทุกซี่ ทุกด้าน และไม่กินขนม หรืออาหารหวานหลังแปรงฟัน **2** ชั่วโมง (สำนักทันตสาธารณสุข, 2559) จากที่กล่าวมาข้างต้นทางกรมอนามัยได้ดำเนินการให้ข้อมูลและสร้างรูปแบบการสื่อสารการดูแลสุขภาพช่องปากให้กับประชาชน ซึ่งทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น สสส. หรือหน่วยงานทางสุขภาพอื่นๆ ได้นำรูปแบบดังกล่าวถ่ายทอดผ่านช่องทางการสื่อสารของหน่วยงาน แต่อย่างไรก็ตามจากข้อมูลปัญหาสุขภาพช่องปากของเด็กยังพบว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของช่วงวัย ซึ่งปัญหาสุขภาพช่องปากที่เกิดในเด็ก ส่วนหนึ่งมีสาเหตุหลักมาจากผู้ดูแลเด็กที่ขาดความรู้และมีพฤติกรรมการดูแลที่ไม่ถูกต้อง (ลักขณา อุ้ยจิรากุล และคณะ, 2556) ทั้งนี้กรมอนามัยได้ผลักดันให้คนไทยมีความรอบรู้ด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น โดยสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึง และเข้าใจข้อมูล รวมทั้งมีการเพิ่มช่องทางในการสอบถามข้อมูล เพื่อให้ประชาชนสามารถตัดสินใจและนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สามารถแนะนำการดูแลสุขภาพให้กับบุคคลอื่นได้ (ขวัญเมือง แก้วดำเกิง, 2562)

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลการสื่อสารทันตสุขภาพและแนวคิดความรอบรู้ด้านสุขภาพมาประยุกต์ใช้พัฒนาเป็นรูปแบบการสื่อสารด้วยหลัก 3 ถ. (ถู ถี่ ถาม ปรามฟันผุ) โดย ถ.ที่ 1 หมายถึง ถู คือวิธีการแปรงฟันที่เหมาะสมสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี โดยวิธีการถูไปถูมาให้ครบทุกซี่ทุกด้าน ถ.ที่ 2 หมายถึง ถี่ คือเด็กปฐมวัยควรได้รับการแปรงฟัน อย่างน้อย 2 ครั้งขึ้นไป/วัน (เช้า ก่อนนอน) หรือหลังการรับประทานอาหารทุกครั้ง และควรพบทันตบุคลากรอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ส่วน ถ.ที่ 3 หมายถึง ถาม คือช่องทางการติดต่อสื่อสาร สอบถามข้อมูลทันตสุขภาพระหว่างผู้ดูแลเด็กและนักวิชาการสาธารณสุข (ทันตสาธารณสุข) ดังนั้นการศึกษาวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อสารทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสื่อในรูปแบบโปสเตอร์เรื่องทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. (ถู ถี่ ถาม ปรามฟันผุ) สำหรับผู้ดูแลเด็กปฐมวัย ภายใต้บริบทของการดำเนินงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางทอง ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการให้บริการด้านสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ นำไปสู่การมีความรู้ที่ถูกต้อง รวมทั้งการเข้าถึงช่องทางการติดต่อสื่อสารเรื่องทันตสุขภาพระหว่างผู้ดูแลเด็ก และเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นต้นแบบในการประยุกต์ใช้ในชุมชนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ผู้ดูแลเด็กปฐมวัย (ครูประจำชั้นและผู้ปกครอง) ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา จำนวน 79 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ดูแลเด็กปฐมวัย (ครูประจำชั้นและผู้ปกครอง) ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ และสมัครใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 26 คน

เครื่องมือ และวิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การพัฒนาสื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. (ถู ถี่ ถาม ปรามฟันผุ) (2) การประเมินสื่อด้านทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. (ถู ถี่ ถาม ปรามฟันผุ)

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาสื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. (ถู ถี่ ถาม ปรามฟันผุ) โดยพิจารณาองค์ประกอบและเนื้อหาที่มีความเหมาะสมสำหรับการจัดทำสื่อโปสเตอร์ โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารทันตสุขภาพที่ปรากฏในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลจากคู่มือการสร้างเสริมสุขภาพช่องปาก ประตู...สู่สุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัยของชีวิต โดยผู้ดูแลเด็กเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลส่งเสริมสุขภาพฟันของเด็ก (สำนักทันตสาธารณสุข, 2555) และข้อมูลรูปแบบการสื่อสารการดูแลสุขภาพช่องปากด้วยการแปรงฟันแบบ 2-2-2 (สำนักทันตสาธารณสุข, 2559) รวมทั้งกระบวนการพัฒนาความรอบรู้สุขภาพที่สนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึง และเข้าใจข้อมูล รวมทั้งมีการเพิ่มช่องทางในการสอบถามข้อมูล (สำนักงานโครงการขับเคลื่อนกรมอนามัย 4.0 เพื่อความรอบรู้ด้านสุขภาพ, 2560) ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นมาพัฒนาเป็นรูปแบบการสื่อสารทันตสุขภาพ คือ 3 ถ. (ถู ถี่ ถาม ปรามฟันผุ) ดังรูปที่ 1 โดยจัดทำในรูปแบบโปสเตอร์ขนาด A4 และได้ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคุณภาพของสื่อ และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยกำหนดระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงสื่อ (กษมา ปทุมสูติ และคณะ, 2561)

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินสื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. (ถู ถี่ ถาม ปรามฟันผุ) โดยการสร้างเครื่องมือแบบประเมินประสิทธิภาพสื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ.ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การประเมินประสิทธิผลด้านความรู้ และตอนที่ 2 การประเมินรูปแบบสื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. โดยให้ผู้ดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางทองเป็นผู้ประเมิน และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทดสอบประสิทธิผลด้านความรู้ก่อนและหลังได้รับสื่อ รวมทั้งประเมินรูปแบบสื่อ หลังจากการได้รับสื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ.

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินประสิทธิผลด้านความรู้

ผลและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการพัฒนาเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาคุณภาพสื่อตามความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จำนวน 3 ท่าน พบว่ามีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 0.88 โดยมีเนื้อหาบางประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญมีระดับความคิดเห็นเท่ากับ 0.67 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาพัฒนาและปรับปรุงเป็นสื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. ดังภาพที่ 1

3 ถ. ปรามฟันผุ

1. ถู คือ วิธีการแปรงฟันที่เหมาะสมสำหรับเด็กคือวิธีการถูไปถูมา

2. ถี่ คือ เด็กปฐมวัยควรได้รับการแปรงฟัน อย่างน้อย 2 ครั้งขึ้นไป/วัน (เช้า ก่อนนอน) หรือหลังการรับประทานอาหารทุกครั้ง

3. ถาม คือ ช่องทางการติดต่อสื่อสาร สอบถามข้อมูลระหว่าง ผู้ดูแลเด็กและเจ้าหน้าที่ นวก.(ทันตสาธารณสุข)

ต้นแบบก่อนปรับปรุง

3 ถ. ปรามฟันผุ

1. ถู คือ วิธีการแปรงฟันที่เหมาะสมสำหรับเด็กอายุ 3-6 คือวิธีการถูไปถูมาให้ครบทุกซี่ทุกด้าน

2. ถี่ คือ เด็กปฐมวัยควรได้รับการแปรงฟัน อย่างน้อย 2 ครั้ง/วัน (เช้า ก่อนนอน) หรือหลังการรับประทานอาหารทุกครั้งละควรพบทันตบุคลากรอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

3. ถาม คือ ช่องทางการติดต่อสื่อสาร สอบถามข้อมูลทันตสุขภาพระหว่าง ผู้ดูแลเด็กและเจ้าหน้าที่ นวก.(ทันตสาธารณสุข)

ต้นแบบหลังปรับปรุง

ภาพที่ 1 สื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ.

จากข้อมูลการประเมินสื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 26 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและเพศชายคิดเป็นร้อยละ 69.23 และร้อยละ 30.77 ตามลำดับ มีความสัมพันธ์กับเด็กในปกครอง พบว่า ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องเป็น บิดา-มารดา ปู่-ย่า/ตา-ยาย และคุณครูประจำชั้น คิดเป็นร้อยละ 46.15 26.92 และ 23.08 ตามลำดับ มีอายุ

เฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 37.58 ปี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง (n = 26)

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	8	30.77
หญิง	18	69.23
ความสัมพันธ์กับเด็กในปกครอง		
บิดา-มารดา	12	46.15
ปู่-ยา/ตา-ยาย	7	26.92
ปู่-ยา/ตา-ยาย	7	26.92
ญาติ	1	3.85
คุณครูประจำชั้น	6	23.08
อื่นๆ	0	0

จากการตอบแบบประเมินความรู้สื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. (ถู ถี่ ถามปรามฟันผุ) จำนวน 26 คน พบว่า ความรู้ก่อนได้รับสื่อมีคะแนนรวมเฉลี่ย 2.54 และมีคะแนนความรู้เพิ่มขึ้นหลังได้รับสื่อ เท่ากับ 3.04 ซึ่งคะแนนความรู้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการได้รับสื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. โดยผู้ดูแลเด็กปฐมวัย

ประเด็นการประเมินความรู้	$\bar{x} \pm$ S.D.	
	ก่อนได้รับสื่อ	หลังได้รับสื่อ
1. วิธีการแปรงฟันแบบถูไปถูมาซึ่งเหมาะสมสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี	0.58 ± 0.50	0.81 ± 0.40**
2. ควรแปรงฟันให้เด็กวันละ 1 ครั้งในตอนเช้า	0.62 ± 0.50	0.77 ± 0.43*
3. ควรพาเด็กไปพบทันตบุคลากรอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อตรวจสุขภาพช่องปาก	0.85 ± 0.37	0.92 ± 0.27
4. ท่านสามารถสอบถามข้อมูลหรือปรึกษาเรื่องทันตสุขภาพผ่านทางนักวิชาการสาธารณสุข (ทันตสาธารณสุข) ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางทองเท่านั้น	0.50 ± 0.51	0.54 ± 0.51
คะแนนรวมเฉลี่ย	2.54 ± 0.95	3.04 ± 0.92**

*P<0.05, **P<0.01

จากการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสาร 3 ถ. (ถู ถี่ ถามปรามฟันผุ) จำนวน 26 คน พบว่าระดับความคิดเห็นทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยขนาดตัวอักษรเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.69 และประเด็นการใช้สื่อและภาพประกอบเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 4.58 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของการประเมินรูปแบบสื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ.โดยผู้ดูแลเด็กปฐมวัย จำนวน 26 คน

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. จัดลำดับเนื้อหาสาระได้เหมาะสม	4.54	0.95	มากที่สุด
2. ขนาดตัวอักษรเหมาะสม	4.69	0.62	มากที่สุด
3. การใช้สื่อและภาพประกอบเหมาะสม	4.58	0.76	มากที่สุด
4. รูปแบบ 3 ถ. (ถู ถี่ ถาม ปรามฟันผุ) ทำให้ท่านได้รับความรู้และเข้าใจวิธีการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กปฐมวัย	4.62	0.64	มากที่สุด
5. รูปแบบ 3 ถ. (ถู ถี่ ถาม ปรามฟันผุ) สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	4.65	0.69	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.62	0.73	มากที่สุด

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51-5.00 หมายความว่า มากที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51-4.50 หมายความว่า มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51-3.50 หมายความว่า ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51-2.50 หมายความว่า น้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.50 หมายความว่า น้อยที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการดำเนินการในการพัฒนาสื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. โดยการศึกษาข้อมูลและองค์ประกอบเพื่อการสื่อสารทันตสุขภาพสำหรับเด็กปฐมวัย กระบวนการประเมินเพื่อหาคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ (IOC) และการประเมินประสิทธิผลของสื่อทั้งด้านความรู้และรูปแบบการสื่อสารโดยกลุ่มผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางทอง ผลการดำเนินการในด้านการพัฒนาสื่อ 3 ถ. ในประเด็นที่ 1 คือ ถ. ถู ที่ใช้ในการสื่อสารผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยว่าวิธีการดังกล่าวมีความเหมาะสมสำหรับการดูแลสุขภาพฟันของเด็กปฐมวัย เมื่อพิจารณาผลการศึกษาในกลุ่มผู้ดูแลเด็กพบว่าประเด็นดังกล่าวผู้ดูแลเด็กยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้อง โดยก่อนการได้รับสื่อมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.58 คะแนน หลังการได้รับสื่อมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 0.81 ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารประเด็น ถ. ถู สำหรับเด็กปฐมวัยนั้นทำให้ผู้ดูแลเด็กได้รับข้อมูลวิธีการที่ถูกต้องมากขึ้น ประเด็นที่ 2 ถ. ถี่ ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมีการปรับข้อความ คือการตรวจสุขภาพช่องปากอย่างน้อยปีละ 2 ครั้งเพิ่มเติม และจากการประเมินความรู้ในประเด็นดังกล่าวของผู้ดูแลเด็ก พบว่าส่วนใหญ่ทราบว่าควรมีการตรวจสุขภาพช่องปากอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง จึงทำให้คะแนนความรู้ก่อนและหลังได้รับสื่อไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ในส่วนประเด็นการแปรง

ฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง พบว่าผู้ดูแลเด็กมีความเข้าใจเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะเห็นได้ว่า ก่อนได้รับสื่อผู้ดูแลเด็ก อาจไม่ให้ความสำคัญกับจำนวนครั้งหรือช่วงเวลาในการแปรงฟัน ทั้งนี้การได้รับสื่อจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้ดูแลเด็กได้รับรู้และส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กปฐมวัยได้ (บุญเพ็ญ ติกคณารักษ์, 2551) ส่วนประเด็นที่ 3 ถ. ถาม ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดความรอบรู้ด้านสุขภาพ คือเพิ่มช่องทางการสื่อสารเพื่อรับข้อมูลข่าวสารผ่านเพจเฟซบุ๊ก กลุ่มไลน์ และการสอบถามข้อมูลที่ถูกต้องจากสถานบริการโดยตรง ซึ่งเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการดำเนินการด้านสุขภาพของ (สำนักงานโครงการขับเคลื่อนกรมอนามัย 4.0 เพื่อความรอบรู้ด้านสุขภาพ, 2560) โดยผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็นว่าในประเด็นที่ 3 ถ. ถาม นั้นสอดคล้องกับบริบทของการดำเนินการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางทองที่มีพันธกิจในการพัฒนาระบบบริการ เน้นให้บริการแบบองค์รวมเชิงรุกและสร้างระบบมาตรฐานให้กับประชาชนในพื้นที่ (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา, 2561) แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาผลการประเมินความรู้ในกลุ่มผู้ดูแลเด็กพบว่า ความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ดูแลเด็กยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในช่องทางการสื่อสารที่ผู้วิจัยได้สร้างช่องทางการติดต่อไว้ทั้งทางเพจเฟซบุ๊ก และกลุ่มไลน์หนูน้อยยิ้มสวย ห่างไกลฟันผุด้วยหลัก 3 ถ. ทั้งนี้ ภัทรสุดา รอดอัน และคณะ (2562) ได้พบว่าสื่อเฟซบุ๊กเป็นช่องทางหนึ่งที่มีผลต่อความรู้ และการรับรู้ความสามารถ รวมถึงการปฏิบัติในการดูแลทันตสุขภาพ ซึ่งผู้วิจัยควรมีการผลักดันให้ผู้ดูแลเด็กเข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มสื่อสารออนไลน์ดังกล่าว และเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เชื่อถือข้อมูลที่ได้จากบุคลากรทางวิชาชีพมากกว่าข้อมูลจากแหล่งอื่น (ปริญวิทย์ นุราช และคณะ, 2562) ดังนั้นการมี ปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างทันตบุคลากรกับประชาชนผู้รับบริการทั้งทางตรงคือการเข้ามาติดต่อที่หน่วยงาน และทางอ้อมคือการใช้ช่องทางการสื่อสารอื่นๆจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการได้รับข้อมูลการดูแลทันตสุขภาพได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนั้นแล้วเมื่อพิจารณารูปแบบการสื่อสารทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. โดยการประเมินจากผู้ดูแลเด็ก พบว่า รูปแบบของสื่อนั้นมีความเหมาะสมโดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.62 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยะนารถ จันทราโชติวิทย์ และคณะ (2541) ซึ่งได้พัฒนาสื่อเกี่ยวกับการดูแลทันตสุขภาพสำหรับกลุ่มผู้ใช้แรงงาน มีกระบวนการจัดทำโดยคำนึงถึงองค์ประกอบทุกๆด้านอย่างเป็นระบบ ทั้งกลุ่มเป้าหมาย สื่อ เนื้อหา และมีการประเมินเพื่อปรับปรุงแก้ไขทำให้สื่อนั้นมีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์ได้

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้พัฒนารูปแบบการสื่อสารทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางทอง ได้รับความรู้ที่ถูกต้องในการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็ก และการเพิ่มช่องทางการสื่อสารเพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารการดูแลสุขภาพช่องปากเพิ่มขึ้น ซึ่งรูปแบบการสื่อสารดังกล่าวเป็นการประยุกต์จากแนวคิดของการดูแลทันตสุขภาพที่มีการเผยแพร่ในปัจจุบัน ทั้งนี้การสร้างสื่อเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการรับรู้และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเอง และสมาชิกในครอบครัวได้ ดังนั้นควรมีการผลักดันให้ผู้ดูแลเด็กได้รับทราบข้อมูล และเข้าถึงช่องทางการสื่อสารเพื่อการป้องกันการเกิดโรคฟันผุในเด็กปฐมวัย

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาสื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. ในครั้งนี้เป็นต้นแบบสำหรับผู้ดูแลเด็ก ควรมีการพัฒนารูปแบบการสื่อสารสำหรับเด็กปฐมวัยโดยตรง ทั้งนี้ในการพัฒนาสื่อควรคำนึงถึงความสามารถในการเข้าใจความหมายของข้อความ ซึ่งควรพิจารณารูปแบบสื่อที่มีรูปภาพหรือเป็นสื่อภาพ เคลื่อนไหวพร้อมเสียงแทนชุดข้อความ และควรส่งเสริมให้ผู้ดูแลเด็กในพื้นที่ตำบลบางทองสามารถเข้าถึงสื่อทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. ได้อย่างครอบคลุม

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาการพัฒนารูปแบบการสื่อสารทันตสุขภาพด้วยหลัก 3 ถ. กรณีศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางทอง สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางทอง องค์การบริหารส่วนตำบลบางทอง ครูผู้สอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางทอง ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน รวมทั้งหลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกตลอดการวิจัย คณะผู้วิจัยจึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

กษมา ปทุมสูติ, ปิยะนารถ จาติเกตุ และ อุบลวรรณ ธีระพิบูลย์. (2561). ประสิทธิผลของสื่อเฉพาะบุคคลเพื่อการส่งเสริมทักษะการแปรงฟันของผู้ปกครองกลุ่มเด็ก อายุ 3-5 ปี ในตำบลขัวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. **Chiang Mai Dental Jour nal**. 39(2), 103-118.

ขวัญเมือง แก้วดำเกิง. (2562). **ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ขั้นพื้นฐาน ปฏิสัมพันธ์ วิจารณญาณ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ชุติมา ไตรรัตน์วรกุล. (2561). **พบเด็กไทยเริ่มฟันผุตั้งแต่อายุ 9 เดือน**. [online]. https://news.thaipbs.or.th/content/270135. เข้าถึงเมื่อ: [2562, 18 ตุลาคม].

บุญเพ็ญ ติกคณารักษ์. (2551). **การพัฒนาและทดสอบวีดิทัศน์เรื่องทันตสุขภาพของเด็กทารกสำหรับหญิงตั้งครรภ์**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทันตกรรมสำหรับเด็ก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปริญวิทย์ นุราช, อังศินันท์ อินทรกำแหง และ เกศกาญจน์ เกศวยุธ. (2562). ผลของโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากและพฤติกรรมการสื่อสารที่เน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง. **Journal of Behavioral Science for Development**. 11(1), 71-90.

ปิยะนารถ จันทราโชติวิทย์, ผุสดี จันทร์บาง, มัลลิกา ตัณฑลเวศม์, ปราณี เหลืองวรา และ อังศณา ฤทธิ์อยู่. (2541). องค์ประกอบและเนื้อหาที่เหมาะสมของภาพโฆษณา เกี่ยวกับการดูแลทันตสุขภาพสำหรับกลุ่มผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ จังหวัดนนทบุรี. **Thai Dental Public Health Journal**. 3(1), 7-19.

ภัทรสุดา รอดอ้น, พยงค์ เทพอักษร, นิมมานรดี ชูยัง และ ภัทราภรณ์ เต็งโรจน์นภาพร. (2562). ผลของโปรแกรมทันตสุขศึกษาผ่านสื่อเฟซบุ๊ก ต่อความรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการปฏิบัติในการดูแลทันต สุขภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาล 1 สังขวิทย์ จังหวัดตรัง. **Thai Journal of Public Health and Health Sciences**. 2(1), 26-38.

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา. (2561). **สรุปผลการปฏิบัติงานประจำปี 2561 ข้อมูลทั่วไป.**

ลักขณา อุ้ยจิรากุล, สุภาภรณ์ ฉัตรชัยวิวัฒนา, จันทนา อึ้งชูศักดิ์, และ มุขดา ศิริเทพทวี. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเลี้ยงดู และโรคฟันผุในเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดสระแก้ว. **Thai Dental Public Health Journal**, 18(2), 23-32.

สำนักงานโครงการขับเคลื่อนกรมอนามัย 4.0 เพื่อความรอบรู้ด้านสุขภาพ (สขรส.) กรมอนามัย. (2560). ***ชุดข้อมูลความรู้พื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับประชาชนเพื่อสุขภาพที่ดีทุกช่วงวัย* 66 ประเด็นสื่อสารหลัก**. (online). แหล่งที่มา: http://www.fishmarket.co.th /images/uploads/PR/thai %20hl%2066.pdf. 25 ตุลาคม 2562.

สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2555). **การสร้างเสริมสุขภาพช่องปาก ประตู...สู่สุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัยของชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 1 นนทบุรี: สำนักงาน กิจการโรงพิมพองคการสงเคราะหททหารผานศึก.

สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2559). **โปสเตอร์แปรงฟัน 222**. (online). http://dentalanamai.moph.go.th/ewtadmin/ewt/dental/ewt_dl_link.php?nid=979. 24 ตุลาคม 2562.

สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2560). **รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 ประเทศไทย พ.ศ.2560**. (online). http://www.dent.chula.ac.th/ upload/news/791/file_1_5834.pdf. 20 ตุลาคม 2562.